

zochten, via overgangsgebieden zoals park, plein en overdekte straat, aansluiting bij het dagelijks stadsgebeuren en voorzagen de stad van herkenbare bouwvormen, gericht op de leefbaarheid van een centrum dat de komende jaren een geweldige bevolkingsaan groei zou kennen.

Hoe gelukkig deze gebouwen ook geïntegreerd waren, toch waren ze slechts *bonbonnières* in vergelijking met de theaters in het buitenland. Ze hadden wel charme, maar in de loop van deze eeuw stelden zich meer en meer problemen i.v.m. toeschouwerscapaciteit, speelruimte, techniek en veiligheid. De Muntshouwborg heeft tot voor enkele jaren moeten wachten en moest zich dan, omwille van de buitenvorm van het gebouw, in hoofdzaak tot de verbetering van de technische toneelmachinerieën beperken. De drie overige schouwburgen werden reeds in de jaren vijftig grondig verbouwd. Deze verbouwingen hebben geleid tot effectieve vergrotingen van het Théâtre du Parc, waarin wijzigingen aan de volumes werden doorgevoerd. De Koninklijke Vlaamse Schouwborg en het Théâtre Des Galeries, die in een keurslijf van stratenpatronen en historisch stedelijk kader geklemd zitten, moesten een compromis sluiten tussen het vergroten van het aantal zitplaatsen en het vergroten van de scènische ruimte. Dit had bij de drie schouwburgen als resultaat dat men overal een toeschouwersruimte bekam met een capaciteit van 600 à 700 stoelen waarvan er maar ca. 450 een goede zichtbaarheid boden. Het auditorium van de KVS heeft daarbij aan karakter ingeboet en de allure gekregen van een bioscoopzaal. Dat het Théâtre National bij haar nieuwbouw enkele jaren later op een zaalbezetting mikte van 765 plaatsen die praktisch allemaal een goede zichtbaarheid bieden, was dus een goede zaak. Het contact tussen zaal en scè-

ne blijft immers optimaal, zolang men de 800 à 900 plaatsen niet overschrijdt.

Waarschijnlijk door gebrek aan vrijgehouden ruimte binnen het reeds gebouwde complex van de Rogierbuilding, bleef de speelruimte zelf toch nog beperkt tot 13 meter diepte met een maximale kaderopening van 11 meter, wel groter dus dan de Parc (8 meter diep en 7 meter opening), maar toch nog kleiner dan de Muntshouwborg die een scènediepte heeft van 17,70 en een opening van 12,60 meter.

Samenvattend kunnen we zeggen dat tegen het einde van de jaren zestig de Brusselse Vijfhoek, incl. de randen, beschikte over een operagebouw en vijf theaters die allemaal gebouwd waren met een vaste frontale scène en toneeltoren, uitgerust met de nodige infrastructuur. Die toestand is tot vandaag dezelfde gebleven. Behalve in het Théâtre National is de zichtbaarheid nergens optimaal en de toneelruimte overal relatief klein vergeleken met voorbeelden uit het buitenland, wat de uitwisseling van producties bemoeilijkt. Daarbij zijn de gebouwen zo in hun omgeving ingekapseld dat iedere vorm van uitbreiding onmogelijk is. Enkel de Parc en het Théâtre National hebben een decoratier palend aan de schouwborg; de andere kennen steeds weerkerende transportproblemen. De toneeluitrusting dateert vnl. uit de jaren vijftig en zestig, en voorziet hoofdzakelijk in handbediende trekken. Enkel de Munt heeft onlangs zijn technische middelen kunnen vernieuwen. Dit maakt dat sommige culturele centra vandaag beter uitgerust zijn dan de professionele gezelschappen.

Het Théâtre de Gaîté aan de Wolvengracht, gebouwd in 1901 vlakbij het Muntplein, staat leeg te verkommeren. Gaat het de weg op van de Alhambraschouwborg?

Torenloos

In het kader van de hernieuwde belangstelling voor het verleden, die zich in architectuurkringen en op beleidsniveau ging ontwikkelen, werden vanaf de jaren tachtig enkele gebouwen verbouwd waar de theaterfunctie in aanwezig was, of om prestige-redenen kon worden ingeschoven. Het Paleis voor Schone Kunsten, de Résidence Palace en de Kruidtuin kwamen hiervoor in aanmerking. De eerste twee, die beide in de helft van de jaren twintig gebouwd zijn, bevatten theaterruimten die deel uitmaken van het totaal gebouwcomplex, zodat uitbreiding van zaal of scène - ook voor de creatie van een toneeltoren - onmogelijk was. Men beperkte zich tot restauratie van het interieur, verhoogde inclinatie (PSK), en het aanbrengen van trekken. De zaalcapaciteit van de M-zaal bedraagt 481 stoelen, en benadert deze van de zaal in de Résidence Palace, die echter zijbalkons heeft waar de zichtbaarheid nihil is en daarom buiten gebruik zijn gesteld. De zaal van de Résidence Palace werd ter beschikking gesteld van het Théâtre de l'Esprit Frappeur, die ze als tweede ruimte bespeelt, naast de kelderruimten in de Josaphatstraat in Schaarbeek. Het PSK stelt zijn zalen ter beschikking van de Rideaux de Bruxelles die er haar thuishaven heeft, en de vereniging Het Paleis, die er receptieve theatervoorstellingen organiseert.

De gebouwen van de Kruidtuin (1826-29) werden door de Franse Gemeenschap, gelijktijdig met de Ancienne Belgique langs Vlaamse kant, aangekocht om er een Centre Culturel de la Communauté Française Wallonie-Bruxelles van te maken. Het complex omvat nu twee theaterzalen, L'Orangerie en La Rotonde, resp. voor 284 en 150 toeschouwers. L'Orangerie is flexibel ingericht maar

Théâtre de Poche

Plan K

Nouveau Théâtre de Belgique - Viaduc

Théâtre du Grand Midi

Nouveau Théâtre de Belgique - Martyres

Théâtre de l'Esprit Frappeur

